

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto
Terhi Laaksonen
osastonjohtaja

Pvm/Datum/Date	Dnro/Dnr/DNo
13.11.2024	6045/00.00.01.00.02/2024

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

KAA 5/2024 vp Turkistarhaus historiaan — Oikeudenmukainen siirtymä turkistarhattomaan Suomeen

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen.

Väestön terveys

Turkistarhaus on terveysvaara ihmisille. Turkiseläimet voivat kantaa useita taudinaiheuttajia, jotka voivat tarttua eläimistä ihmisiin. Tällaisia taudinaiheuttajia ovat esimerkiksi lintuinfluenssavirukset, koronavirus SARS-CoV-2, salmonellabakteeri, kampylobakteeri ja antibiooteille vastustuskykyiset bakteerit.

Moni elinkeino on terveysvaara ihmisille, esimerkiksi elintarviketuotantoeläinten kasvatusta, sillä myös näissä eläimissä voi esiintyä ihmisiin tarttuvia tauteja. Terveysvaaran aiheuttamaa riskiä pyritään hallitsemaan erilaisin keinoin kuten lainsäädännön vaatimuksilla, viranomaisen valvonnalla ja elinkeinon omaehtoisilla toimilla. Näiden riskinhallintakeinojen tavoite on pienentää riskiä hyväksyttävälle tasolle. Eduskunnan tehtävä on päättää kunkin elinkeinon osalta, kuinka suuri riski ihmisten terveydelle yhteiskunnassa hyväksytään. Eduskunta päättää myös, kuinka suuri osa riskinhallinnan kustannuksista on elinkeinon vastuulla ja kuinka suuri osa yhteiskunnan vastuulla.

Turkistarhauksen aiheuttama riski väestön terveydelle on suurempi kuin muiden kotieläinten pidon aiheuttama riski. Turkiseläimet ovat alttiita sairastumaan useisiin ihmiselle merkittäviin tauteihin. Turkistarhojen eläinsuojien ja häkkien rakenteiden vuoksi turkiseläimiä on vaikeaa suojata riittävästi luonnonvaraisilta eläimiltä ja haittaeläimiltä. Turkistarhoilla elää suuri määrä nisäkkäitä tiiviissä kosketuksissa toisiinsa. Tämä luo edellytykset turkistarhan eläimiin päätyvän viruksen nopealle leviämiseksi tarhalla sekä virusten muuntumiselle helpommin ihmisiin ja ihmisten välillä tarttuvaksi. Erityisesti minkkien hengitysteissä voi esiintyä samanaikaisesti lintujen ja ihmisten influenssaviruksia, mikä mahdollistaa uuden, ihmisissä helposti leviävän influenssavirustyyppin syntymisen. Vakavin mahdollinen seuraus on muuntuneen viruksen tarttuminen ihmiseen, leviäminen väestössä ja pahimmillaan pandemian syntyminen. Kansainväliset tutkijat ovat todenneet turkiseläimissä useita eri viruksia, joilla on huomattavaa potentiaalia muuttua ihmisiin tarttuvaksi ja pandemian aiheuttajaksi.

Ruokaviraston asiantuntijanäkemyksen mukaan turkistarhauksen aiheuttama riski ihmisten terveydelle ei ole tällä hetkellä riittävän hyvin hallinnassa. Vaikka vuoden 2023 turkistarhojen lintuinfluenssaepidemian yhteydessä ei todettu tartuntoja ihmisissä, osoitti epidemia selkeän tarpeen hallita turkistarhojen aiheuttamaa terveysriskiä paremmin. Epidemian jälkeen maa- ja metsätalousministeriön asetuksella säädetyt uudet vaatimukset turkistarhojen suojaamisesta lintuverkoilla vähentävät riskiä uuden yhtä laajan lintuinfluenssaepidemian syntymiselle. Uudet vaatimukset eivät kuitenkaan alenna riskiä riittävästi. Seuraava ihmisten terveyttä uhkaava turkistarhojen virus voi tarttua turkiseläimiin muuta kautta kuin luonnonvaraisten lintujen välityksellä. Seuraava turkiseläimissä leviävä virus voi olla myös herkemmin ihmiseen tarttuva. Asiantuntijat ovat arvioineet, että useiden turkiseläimillä tavattavien taudinaiheuttajien vaikutus ihmisten terveyteen tulee kasvamaan Suomessa.

Turkistarhaukseen liittyvät tavanomaiset taudinaiheuttajat, kuten salmonellabakteeri, eivät ole myöskään riittävästi hallinnassa. Pohjalaismaakunnissa on todettu nauta- ja sikatiloilla vuodesta 2014 alkaen lisääntyvissä määrin salmonellatartuntoja. Salmonellakantojen geneettinen tyyppitys on osoittanut, että turkiseläinten, sikojen ja nautojen salmonellakannoista on valtaosa identtisiä, ja tartunnat ovat todennäköisesti levinneet jyräjoiden ja lintujen välityksellä turkistarhoilta nauta- ja sikatiloille.

Yleinen tuotantohygienia sekä elinkeinon omat käytännöt taudinaiheuttajien torjumiseksi ovat turkistarhoilla ja turkiseläinten rehuketjussa vähäisempiä verrattuna elintarviketuotantoeläimiin. Sikojen ja nautojen tuotannolle on elinkeinolla sertifioidut terveydenhuoltojärjestelmät, jotka sisältävät kattavampia toimenpiteitä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä rehuketjun suojaamiseksi kuin turkisan sertifioitu latujärjestelmä.

Jos turkistarhaus jatkuu Suomessa, tulisi Ruokaviraston asiantuntijanäkemyksen mukaan turkistarhauksen terveysturvallisuutta kehittää merkittävästi. Turkistarhoille tulisi säätää lisää yksityiskohtaisia vaatimuksia tautien torjumiseksi sekä elinkeinon tulisi kehittää omia käytäntöjään ja omaa sertifioitua laatujärjestelmäänsä. Vaatimusten tulisi kohdistua tautisuojaukseen eli kaikkiin toiminnallisiin ja rakenteellisiin käytänteisiin, joilla vähennetään eri taudinaiheuttajien pääsyä tarhoille ja niiden leviämistä tarhoilla eläinten keskuudessa ja eläinten ja ihmisten välillä sekä tarhalta eteenpäin. Turkistuottajille pitäisi säätää myös nykyistä enemmän velvoitteita tartuntatautien seurantaan turkistarhoilla. Vastaavanlaista säätelyä on myös elintarviketuotantoeläimille esimerkiksi salmonellavalvonnassa. Myös turkiseläinten rehun hygienialle ja käsittelylle tulisi olla nykyistä tiukemmat vaatimukset, koska taudinaiheuttajat voivat levitä myös rehun välityksellä.

Elinkeino omaa laatujärjestelmää tulisi kehittää siten, että vaatimustasoa nostetaan ja tarkennetaan niissä asioissa, jotka koskevat tartuntojen leviämisen ehkäisyä eläinten ja ihmisten välillä, eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä tarhan yleistä tautisuojausta ja rehuhygieniää. Tuottajien vastuullisuuden lainsäädännön vaatimusten noudattamisessa tulisi myös parantua. Osa tuottajista noudattaa vaatimuksia esimerkiksi, mutta osalla tuottajista todettiin tämän vuoden lintuinfluenssaseurannan yhteydessä useampia puutteita. Puutteet koskivat esimerkiksi eläinten oireista ilmoittamista virkäläinlääkärille, näytteiden toimittamista seurataan ja tarhan rekisteritietojen ajantasaista ylläpitoa.

Valtion tulisi myös osoittaa lisärahoitusta viranomais- ja tutkimustoiminnalle turkiseläinten tautien seurannan, valvonnan ja ennakkoinnin edistämiseksi. Tällä hetkellä alueilla, joilla on runsaasti turkistarhausta, ei ole riittävästi kunnaneläinlääkäriresurssia tarhojen säännöllistä valvontaa varten. Turkiseläinten rehunvalmistuksen valvontaresurssit ovat myös riittämättömät. Ruokaviraston laboratoriolle ei myöskään ole henkilö- ja tilaresursseja toteuttaa riittävää turkiseläinten tautiseurantaa. Riittämätön tautiseuranta voi johtaa merkittäviin viiveisiin epidemian havaitsemisessa ja hallinnassa, mikä puolestaan johtaa ihmisten laajaan altistumiseen taudinaiheuttajalle. Lisäksi resurssit riskinarviointiin, eläintautien torjunnan ohjaukseen ja valmiuden kehittämiseen ovat riittämättömiä. Sekä valvonnan että laboratorion resurssia on vuosina 2023 ja 2024 siirretty merkittävässä määrin muiden eläinlajien tautiseurannasta ja hyvinvoinnin valvonnasta turkiseläimiin, eivätkä lisäsiirrot toimialan sisällä ole enää mahdollisia. Rahoituksen lisätarve on noin kolme miljoonaa euroa vuosittain. Lisäksi tarve on noin 1,5 miljoonan euron kertarahoitukseen, jolla kyettäisiin turvaamaan Ruokaviraston laboratoriolle riittävät tilat tartuntavaarallisten turkiseläinnäytteiden käsittelyyn. Edellä mainittu kustannusarvio ei sisällä väestön terveyssektorin lisäresurssitarvetta.

Suomen perustuslaki turvaa elinkeino harjoittamisen vapauden. Myös Euroopan unionin perussopimuksessa on elinkeino harjoittamisen vapaus yksi oikeushyvästä. Euroopan unionin oikeuskäytännön mukaan ihmisten terveyden ja hengen suojaaminen on kuitenkin perussopimuksessa suojelluista oikeushyvästä ja intresseistä tärkein. Ruokaviraston näkemyksen mukaan elinkeino harjoittamisen vapauden periaate ei estä elinkeino harjoittamisen rajoittamista ihmisten terveyden suojaamiseksi.

Ruokavirasto haluaa myös tuoda esille, että ihmisten terveyden lisäksi turkiseläintuotanto muodostaa riskin myös elintarviketuotannolle ja sitä kautta elintarvikeviennille. Elintarviketuotantoeläinten tautivapaus on monissa elintarvikeviennin kohdemaissa viennin ehtona. Jo pelkästään uutisointi lintuinfluenssasta turkiseläimissä on aiheuttanut paljon yhteydenottoja vientimaista ja Suomen viranomaisilta on edellytetty toimenpidesuunnitelmia ja todennusta siitä, miten tuotantoeläimet pystytään turvaamaan eläintaudilta.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto
Terhi Laaksonen
osastonjohtaja

Pvm/Datum/Date

13.11.2024

Dnro/Dnr/DNo

6045/00.00.01.00.02/2024

Eläinten hyvinvointi

Jos turkistuotannon jatkuu, tulisi eläinten hyvinvointilainsäädännön asettamia vaatimuksia turkiseläinten pidolle vielä tarkastella kriittisesti, jotta eläinten hyvinvointi voitaisiin nykyistä paremmin varmistaa. Valtioneuvoston asetus turkiseläinten suojelusta on tullut voimaan 2011 ja kuluvan vuoden alusta on tullut voimaan uusi eläinten hyvinvointilaki. Valtioneuvoston asetus turkiseläinten suojelusta olisi tärkeää päivittää eläinten hyvinvointilain hengen mukaiseksi ja harkita selkeästi nykyistä eläinystävällisempiä vähimmäisvaatimuksia. Turkistuotannossa eläinten pito-olosuhteet ovat hyvin rajatut, ja niillä on usein hyvin rajoitetut mahdollisuudet toteuttaa lajityypillisiä käyttäytymistarpeita. Turkiseläinten hyvinvointia voitaisiin parantamaan esimerkiksi kasvattamalla selkeästi häkkien vähimmäispinta-aloja, lisäämällä virikkeitä eläimille sekä tarjoamalla niille mahdollisuuksia hakeutua suojaan.

Luopumistuki

Ruokavirasto kannattaa sitä, että turkistuottajille mahdollistettaisiin luopumistukea, jos turkiseläinten tarhaus kielletään. Ruokavirasto kannattaa myös vapaaehtoisen luopumiskorvauksen mahdollisuuksien selvittämistä, jos turkistuottaja luopuisi vapaaehtoisesti turkistuotannosta.